

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.06.2005, sp. zn. 29 Odo 563/2003, ECLI:CZ:NS:2005:29.ODO.563.2003.1

Číslo: 18/2006

Právní věta: Zástavní právo zaniká i tím, že zajištěnou pohledávku uhradí zástavnímu věřiteli namísto dlužníka ručitel.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 09.06.2005

Spisová značka: 29 Odo 563/2003

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zástavní právo

Předpisy: § 1358 předpisu č. 946/1811Sb.

§ 151a předpisu č. 40/1964Sb.

§ 151g předpisu č. 40/1964Sb.

§ 152 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 170 odst. 1 písm. a) předpisu č. 40/1964Sb.

§ 28 odst. 1 písm. a) předpisu č. 328/1991Sb.

§ 308 odst. 1 písm. a) předpisu č. 513/1991Sb.

§ 308 předpisu č. 141/1950Sb.

§ 550 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 56 předpisu č. 40/1964Sb. ve znění do 31.12.1991

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v Č e s k ý c h B u d ě j o v i c í c h r o z s u d k e m z e d n e 1 8 . 1 0 . 2 0 0 1 , v e v z t a h u k ž a l o v a n é m u s p r á v c i k o n k u r s n í p o d s t a t y ú p a d c e (Z e m ě d ě l s k é h o d r u ž s t v a Č . - d á l e t ě ž j e n „ ú p a d c e “) u r č i l , ž e u z n a n á p o h l e d á v k a ž a l o b k y n ě v e v ý š i 7 5 9 8 3 6 K č z a ú p a d c e m j e p o h l e d á v k o u s p r á v e m ž a l o b k y n ě n a o d d ě l e n é u s p o k o j e n í z n e m o v i t o s t í s p e c i f i k o v a n ý c h v p r í h l á š c e ž a l o b k y n ě z e d n e 5 . 1 . 2 0 0 1 . S o u d p r v n í h o s t u p n ě d o s p ě l p o p r o v e d e n ě m d o k a z o v á n í k z á v ě r u , ž e ž a l o b k y n ě j a k o r u č i t e l k a ú p a d c e d n e 1 5 . 7 . 1 9 9 9 s p l n i l a z á v a z e k ú p a d c e v ů č i K . b a n c e , a . s . (d á l e t ě ž j e n „ b a n k a “) . N a t o m t o z á k l a d ě u z a v ř e l , ž e z a p l a c e n í m z á v a z k u ú p a d c e (d l u ž n í k a) n a b y l a ž a l o b k y n ě v s o u l a d u s u s t a n o v e n í m § 3 0 8 o b c h . z á k . p r á v a v ě ř i t e l e . V d o b ě n a b y t í p r á v ž a l o b k y n í (r u č i t e l k o u) v ů č i ú p a d c i (d l u ž n í k o v i) b y l a p o h l e d á v k a z a j i š t ě n a z á s t a v n í m p r á v e m . Ž a l o b k y n ě s e p r o t o s p l n ě n í m r u č i t e l s k é h o z á v a z k u s t a l a o d d ě l e n o u v ě ř i t e l k o u v e s m y s l u u s t a n o v e n í § 2 8 o d s t . 1 z á k o n a č . 3 2 8 / 1 9 9 1 S b . , o k o n k u r s u a v y r o v n á n í . K z á n i k u z á s t a v n í h o p r á v a v p r ě d m ě t n ě m p r í p a d ě p o d l e s o u d u p r v n í h o s t u p n ě n e d o š l o , j e l i k o ŷ n e d o š l o k z á n i k u z a j i š t ě n é p o h l e d á v k y . J e d n o s t r a n n ý ú k o n b a n k y z e d n e 1 6 . 5 . 2 0 0 0 n e m o h l

zánik zástavního práva způsobit, takže katastrální úřad vymazal zástavní právo, aniž by měl zánik zástavního práva za prokázaný. Zástavní právo přitom výmazem na rozdíl od jeho vzniku nezaniká. V rozhodné době (květen 2000) zanikalo zástavní právo podle § 151g obč. zák. pouze zánikem zajištěné pohledávky nebo zástavy, a nikoliv vzdáním se tohoto práva zástavním věřitelem.

K odvolání žalovaného V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 6. 11. 2002 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu o přiznání práva na oddělené uspokojení pohledávky zjištěné v konkursu na majetek úpadce ve výši 759 836 Kč zamítl. Odvolací soud – vycházející ze stejného skutkového základu sporu jako soud prvního stupně – uzavřel, že zkoumané zástavní právo zaniklo dle § 151g obč. zák. uspokojením pohledávky původní věřitelky (banky) ve výši 2 000 000 Kč. Smyslem ustanovení § 308 obch. zák. podle odvolacího soudu je poskytnout ručiteli v rozsahu jeho plnění stejně silné postavení, jako měl věřitel, tím, že nabude práva věřitele. Pokud ručitelka (žalobkyně) vstoupila dle ustanovení § 308 obch. zák. do práv věřitele, týká se tento přechod pouze dluhu, který ručitelka zapravila (759 836 Kč). Zákon nemluví o současném přechodu práv z jiných závazkových vztahů, tedy ani ze smlouvy o zástavním právu. Přechod práv ze zástavní smlouvy přitom žalobkyně nedoložila.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně včasné dovolání, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy, že je dán dovolací důvod uvedený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Za klíčovou pokládá dovolatelka interpretaci ustanovení § 151g obč. zák. a § 308 obch. zák., přičemž dovozuje, že okamžikem splnění ručitelského závazku vůči věřitelce (bance) vstoupila do všech práv této věřitelky vůči dlužníkovi (úpadci) vyplývajících z úvěrové smlouvy, včetně práv zajišťovacích. Uvedeným okamžikem došlo pouze k zániku závazku úpadce ve vztahu k bance, nadále však trvá závazek úpadce vůči dovolatelce, a to se vším příslušenstvím, tedy včetně zástavního práva vzniklého na základě zástavní smlouvy a zajišťujícího pohledávku z úvěrové smlouvy. Potud se dovolatelka dovolává též názoru obsaženého (k § 308 obch. zák.) v díle Pelikánová I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl., Linde Praha, a. s., 1996, str. 637, kde se uvádí, že: „Splnění má normálně za následek zánik závazku. Jestliže však plní osoba odlišná od dlužníka nebo plní-li dlužník vypůjčenými penězi, zanikne v případě subrogace závazek jenom ve vztahu k věřiteli, avšak trvá dál ve prospěch třetího nebo toho, kdo půjčil peníze, a to se vším příslušenstvím – zástavním právem, ručením, exekučním titulem atd. Jestliže tedy ručitel splní závazek dlužníka, vstupuje do jeho práv.“ Cituje rovněž z článku Ručení v obchodních vztazích (Plíva, S.: Bulletin advokacie, ročník 1995, číslo 6-7), v němž se uvádí, že: „Ručení jako závazek akcesorický zásadně zaniká zánikem zajištěného závazku. K němu dochází především splněním závazku dlužníkem nebo výkonem rozhodnutí soudu nebo rozhodčího orgánu. Při splnění závazku ručitelem nedochází k zániku závazku, ale ke změně osoby věřitele.“ Odtud dovolatelka usuzuje, že nedošlo-li k zániku zajišťované pohledávky, nedošlo ani k zániku zástavního práva; dovolatelka se tak stala zástavní věřitelkou ze zástavní smlouvy, oprávněnou domáhat se uspokojení své pohledávky za úpadcem z nemovitostí v této smlouvě specifikovaných.

Konečně dovolatelka poukazuje i na úpravu ručení v občanském zákoníku, konkrétně na ustanovení § 550 obč. zák. Z uvedeného ustanovení podle ní vyplývá, že ručiteli vzniká vůči dlužníkovi pouze právo na náhradu toho, co plnil (regres), ručitel však nevstupuje do práv a povinností věřitele, takže nejde o subrogaci, jako v případě § 308 obch. zák.

V této souvislosti dovolatelka zmiňuje též text § 1358 občanského zákona č. 946/1811 Sb. z. s., který od 28. 10. 1918 platil jako československý obecný zákoník občanský (dále též jen o. z. o.), s tím, že tento hovořil o „vstupování do věřitelových práv“ podobně jako § 308 obch. zák. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému (jde o dílo Rouček, F. – Sedláček, J.: Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému, Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha 1935) nazývá (v Dílu VI., str. 43) institut zakotvený v § 1358 o. z. o. subrogačním regresem a jeho obsah vymezuje tak, že: „Rukojmí vstupuje do práv věřitelových, čímž je rozuměti,

že mu přísluší všechny obrany a nároky, které příslušely věřiteli. V rámci subrogačního postihu má zásadně stejný nárok jako věřitel, přísluší mu též všechna akcesorita tohoto nároku: zástavní práva, rukojemství. Pohledávka tato přechází na plátce se všemi privilegii, tedy přísluší jí přednostní práva v konkursu, ve vyrovnání a v exekuci. I hypoteky přecházejí ex lege na rukojemce a není zapotřebí zápisu do knihy pozemkové, neboť zápisu je zapotřebí k nabytí na základě právního jednání.“ K výkladu obecného zákoníku občanského pak dovolatelka cituje i relevantní judikaturu (Gl. U. 15.091), podle které „2. Plativší třetí vstupuje v práva uspokojeného hypotekárního věřitele. Tímto placením hypotekární dluh nezanikl.“ Úprava § 1358 o. z. o. je podle dovolatelky natolik obdobná ustanovení § 308 obch. zák., že označený komentář i judikatura jsou použitelné i dnes. Pokyn banky k výmazu zástavního práva z katastru nemovitostí, jakož i samotný výmaz zástavního práva pokládá dovolatelka za nerozhodné, s tím, že oprávnění zástavního věřitele ze zástavní smlouvy nabyta na základě zákona a nikdy je nepozbyla. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolání je ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné, avšak není důvodné, a proto je Nejvyšší soud zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem v otázce výkladu § 308 obch. zák.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, nebyl dovoláním zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

- 1) K. banka, a. s., na základě smlouvy o úvěru uzavřené s pozdějším úpadcem dne 17. 3. 1997 (dále též jen „smlouva o úvěru“) poskytla pozdějšímu úpadci úvěr ve výši 2 000 000 Kč.
- 2) Závazek pozdějšího úpadce ze smlouvy o úvěru zajistila žalobkyně svým ručitelským prohlášením ze dne 25. 3. 1997.
- 3) Závazek pozdějšího úpadce ze smlouvy o úvěru byl dále zajištěn zástavní smlouvou k nemovitostem uzavřenou mezi K. bankou, a. s. (jako zástavní věřitelkou), a pozdějším úpadcem (jako osobním dlužníkem a zástavním dlužníkem) dne 28. 3. 1997 (dále též jen „zástavní smlouva“). K témuž datu byl proveden vklad zástavního práva v katastru nemovitostí.
- 4) Žalobkyně jako ručitelka k 18. 7. 1997 bance uhradila zbytek nesplaceného úvěru ze smlouvy o úvěru.
- 5) Na základě potvrzení o úhradě dluhu ze dne 16. 5. 2000, vystaveného bankou, provedl katastrální úřad výmaz zástavního práva z katastru nemovitostí.
- 6) Usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. 12. 2000 byl prohlášen konkurs na majetek Zemědělského družstva Č.
- 7) Žalobkyně pohledávku ve výši 759 836 Kč přihlásila v konkursu vedeném na majetek úpadce s právem na oddělené uspokojení, s tím, že úhradou dluhu vstoupila do práv zástavní věřitelky.
- 8) Přihlášená pohledávka žalobkyně byla v konkursu vedeném na majetek úpadce zjištěna co do důvodu a výše, avšak došlo k popření pořadí (popření práva na oddělené uspokojení).

Se zřetelem k době splnění ručitelského závazku (červenec 1999) je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný především výklad občanského zákoníku ve znění zákonů č. 58/1969 Sb., č. 131/1982 Sb., č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb. č. 87/1991 Sb., č. 509/1991 Sb., č. 264/1992 Sb., č. 267/1994 Sb., č. 104/1995 Sb., č. 118/1995 Sb., č. 89/1996 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 227/1997 Sb., č. 91/1998 Sb. a č. 165/1998 Sb. a výklad obchodního zákoníku ve znění zákonů č. 264/1992 Sb., č. 591/1992 Sb., č. 600/1992 Sb., č. 286/1993 Sb., č. 156/1994 Sb., č. 84/1995 Sb., č. 94/1996 Sb., č. 142/1996 Sb., č. 77/1997 Sb., č. 15/1998 Sb. a č. 165/1998 Sb.

Podle ustanovení § 550 obč. zák., ručitel, který dluh splnil, je oprávněn požadovat na dlužníkovi náhradu za plnění poskytnuté věřiteli.

Podle ustanovení § 308 obch. zák. pak platí, že ručitel, jenž splní závazek, za který ručí, nabývá vůči dlužníku práva věřitele a je oprávněn požadovat všechny doklady a pomůcky, které má věřitel a jež jsou potřebné k uplatnění nároku vůči dlužníku.

Pro výsledek dovolacího řízení je určující, zda součástí práv věřitele, která na ručitele přecházejí (v intencích § 308 obch. zák.) splněním ručitelského závazku, je i zajištění tohoto závazku zástavním právem (zda se ručitel splněním dluhu za dlužníka stává zástavním věřitelem namísto věřitele původního). Tak tomu ovšem podle přesvědčení Nejvyššího soudu není.

Ručení je subsidiární a akcesorický právní vztah mezi ručitelem (tj. osobou odlišnou od dlužníka) a věřitelem, který slouží k zajištění věřitelovy pohledávky z hlavního právního vztahu (mezi věřitelem a dlužníkem) a jehož obsahem je závazek ručitele uspokojit konkrétní (ručením zajištěnou) pohledávku věřitele, jestliže ji neuspokojí dlužník. Slouží tedy k zajištění věřitelovy pohledávky. Pro občanskoprávní vztahy to plyne především z ustanovení § 546, věty druhé, obč. zák., podle kterého ručení vzniká písemným prohlášením, jímž ručitel bere na sebe vůči věřiteli povinnost, že „pohledávku“ uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník; v obchodněprávních vztazích pak lze uvedené dokumentovat např. textem ustanovení § 305 obch. zák., jež určuje, že věřitel je povinen bez zbytečného odkladu sdělit ručiteli na požádání výši své „zajištěné pohledávky“. Logikou věci pak je dáno, že tím, že ručitel splní věřiteli dlužníkův dluh, zaniká právo věřitele domáhat se dále úhrady této pohledávky, a to nejen vůči dlužníku, nýbrž (případně) i vůči dalším osobám, které tuto pohledávku svým majetkem zajišťovaly. Jinak řečeno, zanikla tím věřitelova pohledávka vůči dlužníku. Úprava obsažená v ustanovení § 308 obch. zák., která je tradičně pojímána jako zákonná cese, tomuto pojetí odpovídá. Od jiných způsobů přechodu nebo převodu pohledávky se zákonná cese věřitelových práv na ručitele, založená tím, že ručitel uspokojí věřitelovu pohledávku namísto dlužníka, liší právě tím, že pohledávka původního (přímého) věřitele tímto uspokojením zaniká (jinak by se ručitel svého závazku plnit nezprostil a k zákonné cesi předjímané ustanovením § 308 obch. zák. by nedošlo). Na tom ničeho nemění, že případný jiný přechod nebo převod pohledávky se uskuteční (např. smlouvou o postoupení pohledávky podle ustanovení § 524 a násl. obč. zák.) za úplatu (taková úplata není plněním poskytnutým na úhradu /uspokojení/ pohledávky, která je předmětem cese). Proto se také právní teorie v rámci výkladu ustanovení § 308 obch. zák. o právu ručitele založeném tím, že splnil dluh za dlužníka, vyslovuje tak, že ručitel, který uhradil závazek dlužníka, se stává namísto „uspokojeného“ věřitele „novým“ věřitelem dlužníka v rozsahu, v jakém uhradil závazek; současně „vzniká ručiteli nové právo vůči věřiteli“ (srov. např. dílo Štenglová, I. - Plíva, S. - Tomsa, M. a kol: Obchodní zákoník. Komentář. 10. vydání, Praha, C. H. Beck 2005, str. 1057). Tomu ostatně nasvědčuje i vlastní dikce ustanovení § 308 obch. zák.; spojení, podle kterého ručitel splněním závazku „nabývá vůči dlužníku práva věřitele,“ totiž podporuje úsudek, že jde o nabytí „nového“ nároku na náhradu plnění poskytnutého věřiteli; dokud ručitel věřiteli neplní, nemá žádný peněžitý nárok vůči dlužníku. Práva věřitele se plnivšímu ručiteli přiznávají se zřetelem k možné obraně dlužníka podle § 309 obch. zák.

Zbývá zodpovědět, jaký vliv mají výše formulované závěry na existenci (případně na obsah)

zástavního práva coby dalšího způsobu zajištění téže pohledávky.

Podle ustanovení § 151a odst. 1 obč. zák. v rozhodném znění, části věty před středníkem, zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené.

Zástavní právo má - jak vyplývá z citovaného ustanovení - v první řadě funkci zajišťovací; zabezpečuje pohledávku zástavního věřitele již od okamžiku svého vzniku, vede (motivuje) dlužníka k tomu, aby pohledávku zástavního věřitele dobrovolně splnil, a zástavnímu věřiteli poskytuje jistotu, že se bude moci uspokojit ze zástavy, nebude-li jeho pohledávka řádně a včas splněna. Nebyla-li pohledávka zástavního věřitele řádně a včas splněna, uplatní se uhrazovací funkce zástavního práva; zástavní věřitel je oprávněn uspokojit se ze zástavy, aniž by musel spoléhat na to, že se domůže úhrady své pohledávky z majetku dlužníka.

Zástavní právo je dále právem subsidiárním a akcesorickým. Subsidiarita zástavního práva vyjadřuje, že jde o podpůrný zdroj uspokojení pohledávky zástavního věřitele, který se uplatní jen tehdy, jestliže pohledávka nebyla dlužníkem dobrovolně splněna a ani nezankla jiným způsobem. Akcesorickým je zástavní právo zejména proto, že vzniká pouze tehdy, vznikla-li platně také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit (shodně srov. též rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 64/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Ustanovení § 151g obč. zák. v rozhodném znění určuje, že zástavní právo zanikne, zanikne-li zajištěná pohledávka nebo zástava anebo složí-li zástavce zástavnímu věřiteli cenu zastavené věci; zástavní právo též zanikne, vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva, nebo uplynutím času, na který bylo zástavní právo ve smlouvě o jeho zřízení omezeno. Vzdání se zástavního práva věřitelem se musí stát formou notářského zápisu.

Jak plyne z textu výše citovaného ustanovení § 151a a § 151g obč. zák., zástavní právo zajišťuje (stejně jako ručení) pohledávku věřitele, nikoliv závazek (dluh) dlužníka. Ustanovení § 151g odst. 1 obč. zák. pak zánik zástavního práva váže k okamžiku zániku zajištěné pohledávky (pohledávky věřitele zajištěné zástavním právem). Jestliže splněním dluhu ručitelem zaniká - jak rozvedeno výše - právo věřitele domáhat se úhrady této pohledávky po dlužníku, pak tím nutně zaniká (ve smyslu ustanovení § 151g obč. zák.) i zástavní právo samotné; předmětem zajištění totiž byla právě ta pohledávka, kterou zajištěnému (zástavnímu) věřiteli uhradil ručitel.

Skutečnost, že ustanovení § 308 obch. zák. zakládá ručiteli, který dluh splnil, zákonný nárok na náhradu tohoto plnění dlužníkem a že jen pro tyto účely nabývá (ve smyslu dikce § 308 obch. zák.) v rozsahu plnění práv věřitele, tudíž nemá na závěr o zániku zástavního práva vlivu. Ostatně, právě spojení, podle kterého ručitel „nabývá“ práva věřitele jen (!) „vůči dlužníku“, jímž se v pojetí § 308 obch. zák. jednoznačně rozumí dlužník osobní, dokládá, že teze, na nichž dovolatelka buduje kritiku právního posouzení věci odvolacím soudem, se typově prosadit nemohou. V situaci, kdy zástavním dlužníkem bude osoba odlišná od dlužníka osobního, by totiž bylo nutno uzavřít, že vůči „zástavnímu dlužníku“ ručitel zaplacením dluhu za osobního dlužníka žádná práva věřitele nenabyl.

Výklad ustanovení § 308 obch. zák. předkládaný dovolatelkou selhává (nemůže se prosadit) i v případě, že ručitel pohledávku zajištěnou zástavním právem uhradí zástavnímu věřiteli (z titulu ručení) jen zčásti.

Závěr, že v rozsahu, v němž byla pohledávka ručitelem uspokojena, se stává ručitel zástavním věřitelem namísto věřitele původního (a v rozsahu jeho práv), by z ručitele činil dalšího (druhého) zástavního věřitele se stejným pořadím zástavního práva, což by v konečném důsledku vedlo ke snížení hodnoty zajištění (zástavy) původního věřitele (který by měl - ve smyslu ustanovení § 151c obč. zák. - pouze právo na poměrné uspokojení ze zástavy).

Negativní důsledky uvedeného názoru se (v návaznosti na výše řečené) projeví zejména tehdy, je-li hodnota zajištění (zástavy) výrazně nižší, než výše částky uhrazené z titulu ručení a současně výše neuspokojené pohledávky zástavního věřitele i po částečné úhradě dluhu ručitelem výrazně převyšuje hodnotu zástavy. Takovým výkladem zákona by ve skutečnosti došlo k popření smyslu zástavního práva. Ustanovení § 308 obch. zák. přitom mezi situací, kdy ručitel uhradí dluh zčásti a situací, kdy jej uhradí zcela, nerozlišuje a neposkytuje tak prostor pro odlišný výklad zákona ve vazbě na danou eventualitu.

Závěr podporovaný dovolatelkou nelze dovést ani historickým exkursem (poukazem na ustanovení § 1358 o. z. o.). Jak se podává z výše citovaného díla I. Pelikánové (tamtéž), uvedené ustanovení bylo přímým inspiračním zdrojem výkladu podaného autorkou k ustanovení § 308 obch. zák. Podle ustanovení § 1358 o. z. o. v době před 1. 1. 1951 platilo, že kdo zaplatí cizí dluh, za který ručí osobně nebo určitými kusy majetku, vstoupí v práva věřitelova a může na dlužníku žádati náhradu zaplaceného dluhu. K tomu konci jest uspokojený věřitel povinen vydati plátcí všechny právní pomůcky a prostředky zajišťovací, které tu jsou.

Tzv. střední občanský zákoník (zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník) v době od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964 určoval (v § 308), že věřitel musí přijmout plnění od osoby od dlužníka rozdílné, jestliže tato osoba ručí za dlužníka osobně nebo určitými kusy majetkovými. Splněním vstupuje tato osoba do práva uspokojeného věřitele a je oprávněna domáhat se na dlužníkovi náhrady zapraveného dluhu. Uspokojený věřitel je povinen vydat jí a na ni převést všechny právní pomůcky a zajišťovací prostředky, které má. V díle Knapp., V. a kol.: Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I., 1. vydání. Praha, Orbis 1953, se k posledně citovanému ustanovení mimo jiné uvádí (str. 306-307), že zástavní právo jako právo akcesorické sleduje pravidelně pohledávku, k jejímuž zajištění slouží, s tím, že např. při smlouvě postupní se převádějí s postoupenou pohledávkou také všechna práva s ní spojená (§ 264 středního občanského zákoníku) a že stejně je tomu při přechodu pohledávky ze zákona na toho, kdo splnil cizí dluh, za který ručil osobně nebo určitými kusy majetkovými (§ 308 středního občanského zákoníku).

V porovnání s dikcí § 1358 o. z. o. i § 308 středního občanského zákoníku však zkoumané ustanovení § 308 obch. zák. neobsahuje zmínku o povinnosti předat zajišťovací prostředky. Tato, z pohledu dikce § 308 obch. zák. podstatná, odchylka zákonné úpravy vylučuje též možnost uplatnit na posuzovanou věc judikát zmíněný v dovolání. Také v Komentáři k československému obecnému zákoníku občanskému se při výkladu ustanovení § 1358 o. z. o. (byť z jiných pozic) uzavírá (Díl. VI., str. 43-44), že ručitel, který plní, nevstupuje do práv zástavního věřitele (co do pořadí zástavního práva), šlo-li o plnění jen částečné.

Z hlediska historického výkladu rovněž argument úpravou obsaženou v ustanovení § 550 obč. zák. podporuje (oproti mínění dovolatelky) úsudek, že ručitel splněním závazku za dlužníka do zástavních práv věřitele nevstupuje.

Dovolatelka podpůrně opírá názor, že úhradou dluhu z titulu ručení vstoupila i do práv věřitelky založených zástavní smlouvou, i na odlišnostech v dikci ustanovení § 550 obč. zák. na straně jedné a § 308 obch. zák. na straně druhé (přičemž není pochyb o tom, že ve zkoumané věci jde o obchodní závazkový vztah). Právní teorie i soudní praxe ovšem již dříve dovedla, že o tzv. zákonnou cesi nároku jde i v případě uvedeném v § 550 obč. zák., s tím, že takto vzniká ručiteli vůči dlužníku vlastní pohledávka na náhradu toho, co za něj věřiteli plnil (srov. k tomu v právní teorii např. Jehlička, O. – Švestka, J. – Škárová, M. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 8. vydání, Praha, C. H. Beck 2003, str. 698). V díle Knapp., V. a kol.: Občanské právo hmotné. Svazek II., 1. vydání, Praha, CODEX 1995, se k výkladu ustanovení § 550 obč. zák. výslovně poznamenává, že ručitel na základě této zákonné cese vstupuje do práv věřitele. Týž závěr se v právní teorii pojil již k výkladu ustanovení § 56 obč. zák. ve znění účinném před 1. lednem 1992, jež bylo identické s textem § 550 obč. zák. (srov. např. Bičovský

J. - Holub, M. : Občanský zákoník a předpisy souvisící. I. svazek. 3. vydání. Praha, Panorama 1984, str. 88, Češka, Z. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Díl. I., 1. vydání. Praha, Panorama 1987, str. 215 nebo Lazar. J. - Švestka, J.: Občanské právo hmotné. II. svazek. 1. vydání. Praha. Panorama 1987, str. 29). Jednota panuje i v názoru, že nárok podle § 550 obč. zák. (§ 56 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992) nelze posuzovat jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení (před 1. 1. 1992 neoprávněného majetkového prospěchu), a to především proto, že ručitel plní za dlužníka na základě své právní povinnosti (dané ručitelským závazkem). V rozhodovací praxi soudů srov. k tomu např. Zprávu občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSR z 28. 3. 1975, [Cpj 34/74](#), o zhodnocení stavu rozhodování soudů ČSR ve věcech neoprávněného majetkového prospěchu, uveřejněnou pod číslem 26/1975 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 131 (257), jakož i zprávu občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu SSR ze dne 21. 12. 1978, [Cpj 37/78](#), o zhodnocení úrovně rozhodování soudů SSR ve věcech odpovědnosti za neoprávněný majetkový prospěch podle § 451 a násl. obč. zák., uveřejněnou pod číslem 1/1979 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 2 (62). Rozdílná dikce ustanovení § 550 obč. zák. a ustanovení § 308 obch. zák. tedy důvod k odlišnému výkladu uvedených ustanovení nezakládá.

Lze tudíž uzavřít, že ustanovení § 56 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992 byl a ustanovení § 550 obč. zák. v rozhodném znění je přisuzován (co do závěru, že jde o zákonnou cesi věřitelských nároků na ručitele) též význam jako ustanovení § 308 obch. zák. Jak rovněž zmíněno výše, ustanovení § 550 obč. zák. je identické s ustanovením § 56 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992. Text ustanovení § 56 obč. zák. pak s výkladem předestíraným dovolatelkou k zajištění pohledávky zástavním právem spojován nebyl. To platilo nejen pro institut zástavního práva, nýbrž i pro tehdy platný institut omezení převodu nemovitosti (srov. § 58 až § 61 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992). Pouhý přesun textu § 56 obč. zák. ve znění účinném před 1. 1. 1992 do textu § 550 obč. zák. ve znění účinném od uvedeného data, proto úvaze o obsahové změně uvedeného ustanovení, související se zavedením staronového zajišťovacího institutu (zástavního práva) nesvědčí.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tedy správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dán není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2 a 6 o. s. ř.).